

**BUSKERUD
FYLKESKOMMUNE**

Kulturavdelingen

Vår saksbehandler
Inger Liv Gøytil Lund, tlf 32808668

Vår dato
09.02.2000

Deres dato

ARKIV

1 av 1

Vår referanse
00/00480-1
650.713.

Deres referanse

Hurum Kommune
Kultur, oppvekst- og sosialsektoren
Postboks 143
3475 SÆTRE

UNIVERSITETETS KULTURHISTORISKE MUSEER Universitetet i Oslo		
Saksb.	16 FEB. 2000	Kopi
Ark:	0628	
Saksnr. 00/4454	Dok.nr.: 1	

**HURUM KOMMUNE
KULTURMINNEREGISTRERINGER**

Vedlagt følger rapport og regnskap for kulturminneregistreringene. Etter at rapporten ble overlevert, viste det seg at en registrering nr. R17, en hulvei, ikke var kommet med i beskrivelsen, men er bare avmerket på kartet. Derfor oversendes en ny rapport hvor også R17 er beskrevet.

Den arkeologiske registreringen er foregått både i 1998 og 1999. I tillegg har det vært noe etterarbeid i januar 2000. Totalt har kostnadene kommet opp i 83.169. Se vedlagte regnskapsoversikt. Kommunen bevilget kr. 15.000 til dette arbeidet.

Faktura på kr. 15.000 vil bli sendt fra vår regnskapsavdeling.

Vi håper at dette registreringsarbeidet vil komme til nytte i videre planarbeid og takker for et godt samarbeid. Dersom det er behov for mer informasjon i forbindelse med videre planarbeid, vil vi være behjelpelig med det.

Med hilsen

Åse Klundelien e f
Fylkeskultursjef

Geir Helgen
fylkeskonservator

Vedlegg:

- 1 Rapport
- 2 Regnskapsoversikt

Kopi til:

Hurum kommune, Tekn.sektor 3491 Klokkarstua
Universitetet i Oslo UKM Pb 6762 St. Olavs plass, 0164 OSLO

Regionalavd.
Kari Wøien

POST ADRESSERES TIL AVDELINGEN - IKKE TIL ENKELTPERSONER

Postadresse
BUSKERUD FYLKESKOMMUNE
Fylkeshuset
N-3020 Drammen

Besøksadresse
Haugesgate 89
E-postadresse

Telefon
32 80 85 00

Telefaks
32808672

Bankkonto
2200.07.13523
Foretaksregisteret
NO 964 951 373

Kommunedelplan for Storsand

Hurum kommune

Registrering av kulturminner

Buskerud fylkeskommune

Kulturavdelingen v/ Kulturvernseksjonen

Innholdsfortegnelse

	Side
1. Innledning	3
1.1. Bakgrunn for prosjektet	3
1.2. Begrepsavklaring	4
1.3. Arbeidsmetode	4
2. Registreringen	5
3. Undersøkelsesområdet	5
3.1. Gårdstale	6
3.2. Bebyggelsen langs fjorden	19
3.3. Veifar / ferdsel	21
4. Utbyggingsområdene	23
3.4. Område 1	23
3.5. Område 2	24
3.6. Område 3	25
Kilder	26
Liste over registrerte kulturminner	27
Liste over SEFRAK-registreringer	28

1. Innledning

1.1. Bakgrunn for prosjektet

I forbindelse med utarbeidelse av kommunedelplan for Storsand ble det på initiativ fra fylkesarkeolog Inger Liv Gøytil Lund avholdt et orienteringsmøte 17.06.98 vedrørende kulturminner innenfor planområdet. Det er registrert svært mange kulturminner fra forhistorisk- og nyere tid i Storsandområdet, blant annet i forbindelse med planleggingen av storflyplassen på Hurum. Området som inngår i kommunedelplanen er derimot dårlig registrert med henblikk på kulturminner, både fra nyere- og forhistorisk tid.

Oslofjordforbindelsen med tunnel mellom Drøbak og Hurum, vil kunne medføre at Storsand blir et pressområde med hensyn til utbygging. For å unngå konflikter mellom kulturminner og utbyggingsinteresser på et senere stadium i planprosessen ble det i 1998 bevilget kr 60 000,- til kulturminneregistrering i planområdet. Bevilgningene fordelte seg slik: Hurum kommune kr 15 000,- og Buskerud fylkeskommune kr 45 000,-.

Rapporten er videre strukturert slik:

Kap. 2 Registreringen: Herunder følger en kort oppsummering av resultatene av registreringsarbeidet.

Kap. 3 Gårdsomtale: Presentasjon av gårdene innenfor planområdet, med bygningsmasse og tilhørende kulturminner både fra nyere- og forhistorisk tid. Gårdene står oppført etter gårdsnummer/ bruksnummer. *Bebyggelsen langs fjorden:* Gjennomgang av bygningsmassen og karakteristiske trekk ved denne bebyggelsen. *Veifar/ ferdselsårer:* Beskrivelse av eldre veier innenfor området.

Kap. 4 Utbyggingsområdene: Det vil si Hurum Tomteselskaps 3 utbyggingsområder.

Bakerst i rapporten er det oppført en liste over alle registrerte kulturminner innenfor planområdet. Denne lista er sortert etter registreringsnummer (R-nr og X-nr.). Det følger også en liste over SEFRAK-registrerte bygninger, liste over kilder brukt i rapporten, samt kartvedlegg med avmerkning av alle kulturminner, både fra nyere tid (X-nr.) og automatisk fredete kulturminner (R-nr.).

1.2. Begrepsavklaring

Med *kulturminner* menes alle spor etter menneskelig virksomhet, også lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. I forvaltningen av kulturminner skilles det imidlertid mellom *automatisk fredete kulturminner* og *nyere tids kulturminner*. Alle kulturminner eldre enn 1537 (reformasjonen) er automatisk fredet i henhold til kulturminneloven § 4. Dersom et planlagt tiltak medfører inngrep i et fredet kulturminne kan tiltakshaver søke om dispensasjon fra kulturminneloven, det vil si frigivning av kulturminnet. En eventuell frigivning forutsetter arkeologiske undersøkelser i form av utgraving og dokumentasjon bekostet av tiltakshaver.

Nyere tids kulturminner er kulturminner fra etterreformatorisk tid. De kan fredes etter særskilt vedtak i henhold til kulturminneloven § 15, reguleres til bevaring i henhold til plan- og bygningsloven § 25.6, eller sikres gjennom kommuneplanen.

Med *kulturmiljøer* menes områder der kulturminner inngår som deler av en større helhet eller sammenheng. Et kulturmiljø defineres her på bakgrunn av eksempelvis funksjonell sammenheng, tidsdybde eller variasjon/ homogenitet. Et gårdstun kan defineres som et kulturmiljø, likeså et gravfelt eller også et avgrenset, mindre område der det er registrert kulturminner som forteller om områdets bruk tilbake i tid. Kulturmiljøer kan på samme måte som kulturminner fredes etter særskilt vedtak i henhold til kulturminneloven § 20.

1.3. Arbeidsmetode

Registrering av automatisk fredete kulturminner

Registreringen av automatisk fredete kulturminner ble utført av Svend Kristian Eidsten og Kristin Ristvedt i perioden 20. oktober - 30. oktober 1998, og av Lars Groseth og Trude Aga Brun i juni 1999. Registreringen ble i 1998 konsentrert til Hurum Tomteselskap A/S sine tre utbyggingsområder på gnr/bnr 55/8, 55/25 (område 1), 53/107 og 53/38 (område 2), og 53/387 (område 3). De resterende områdene ble registrert i 1999.

Planområdet er registrert i sin helhet med henblikk på synlige kulturminner.

Det er tatt noen sporadiske prøvestikk etter steinalderlokaliteter. Dette gav ingen funn. Området må ikke oppfattes som ferdig registrert. Ved eventuelle reguleringsplaner må områdets potensiale for steinalderlokaliteter vurderes, med derpå følgende registreringsarbeid. Det må også understrekes at det ikke har blitt foretatt søkesjaking med gravemaskin i dyrka mark. Dette må også vurderes ved senere reguleringsplaner.

Registreringene av automatisk fredete kulturminner har blitt ført på egne skjema tilpasset NIKU (Norsk Institutt for Kulturminneforskning), og vil bli overført til NIKU sitt register over automatisk fredete kulturminner og avmerket på ØK-kart. De automatisk fredete kulturminnene er avmerket med **R-nr.** på vedlagte ØK-kart. Avmerkingen på kartene i

rapporten er primært gjort på bakgrunn av manuell orientering. Kulturminner som vil komme i konflikt med utbygging må derfor måles inn med digitalt utstyr.

Registrering av nyere tids kulturminner

Registreringen av nyere tids kulturminner er ført på samme type skjema som de automatisk fredete og kartfestet. Kulturminnene er merket med **X-nr.** på kartvedlegget. Innenfor planområdet er dette først og fremst kulturminner knyttet til jordbruk, så som rydningsrøyser og steingjerder. Når det gjelder stående bygninger eldre enn 1940 er disse registrert i SEFRAK.

2. Registreringen

Det er registrert 24 automatisk fredete kulturminner/ felt med kulturminner innenfor planområdet, det vil si 24 R-markeringer på kartvedlegget. Flere av disse R-markeringene er større felt med kulturminner, bl.a. gravfeltet på Vannsbrekka (R1), gravfeltet på Skogbryhn (R2) og felt med rydningsrøyser (R7 og R8). De resterende automatisk fredete kulturminnene er i hovedsak hulveger.

De nyere tids kulturminnene er registrert innenfor planområdet er primært knyttet til jordbruk. I rapporten er det oppført 9 stk. X-registreringer, i hovedsak rydningsrøyser, steingjerder og groper med ukjent funksjon.

Alle bygninger innenfor planområdet som er eldre enn 1940 er registrert i Sefrak-registeret (Sekretariatet for registrering av faste kulturminner i Norge). Det er lagt vekt på å presentere disse bygningene og eventuelt tilhørende gårdsmiljø. Flere av gårdene innefor området har lang driftstid, noe gravfeltene fra jernalderen kan bevitne. Det er i tillegg gjort flere løsfunn fra steinalderen knyttet til enkelte av gårdene.

3. Undersøkellesområdet

Storsand ligger på Oslofjord-siden av Hurumlandet, mellom Sætre og Filtvet, og med fergeforbindelse over til Drøbak. Selve undersøkelsesområdet er østvendt med gårdsbebyggelsen og innmarka konsentrert på et flatt parti mellom høydekotene 120 - 160 meter i den nord-sørgående åssiden. Øst for denne flaten faller terrenget bratt ned mot Oslofjorden, og her ligger et felt med bolig- og fritidsbebyggelse. Det ligger et hytteområde også i sørvest, og i nord er kommunedelplanen avgrenset av RV 281. I sør og øst er det skogkledte åser opp mot Vardåsen (286 m.o.h) i sør og Midtskogåsen (278 m o.h.)/ Bjørnåsen (304 m.o.h) i vest. Se forøvrig vedlagt kartutsnitt av ØK-kartene CM 039-5-4, CN 039-5-3,

CM 038-5-2 og CN 038-5-1. Av større gårder innenfor området kan nevnes Storsand Søndre 53/4, Storsand Nordre 53/1, Sundby 51/1, Børsand 50/5, Bure 52/1,2 og Grønsand 55/2.

3.1. Gårdstale

Herunder følger en oversikt over gårder med tilhørende bygninger, nyere tids kulturminner og automatisk fredete kulturminner. Oversikten er sortert på gårds- og bruksnummer i stigende rekkefølge.

50/5 Børsand (52/7 m.fl.)

Tunet ligger 150 m.o.h. på et nord-sørgående flatt parti i åssiden ned mot Drøbaksundet i øst.

Bebyggelse og nyere tids kulturminner

- Gårdsanlegget består av våningshus, driftsbygning, stabbur, bryggerhus, skjul, potetkjeller, brønnhus, garasje og utedo. Bruket er svært velholdt og lite er endret siden 1915 - 1920 da de fleste av husa ble bygd. Eiendommen lå under Sundby til ca. 1930. På slutten av 1700-tallet var stedet skysstasjon. Gården har i dag 120 da innmark og 830 da produktiv skog.

Våningshuset er i følge en innskrift på en av bjelkene oppført i 1831, og fikk et stort tilbygg på 1 ½ etasje i sveitserstil mot sør i 1915. Den eldste delen er oppført i tømmer og kledd med panel, mens tilbygget er i bindingsverk med staffpanel. *Stabburet* har 1 ½ etasje, står på pilarer, og er bygd i lafta plank i nasjonalromantisk stil med utkraget 2. etasje og med teglstein på taket. *Bryggerhuset* er i 1 ½ etg. og inneholder opprinnelig brygger- og bakerovn foruten rom til gårdsgutten. Huset er bygd i bindingsverk med staffpanel. Taket er tekt med teglstein. Bakerovnen er i dag revet. *Driftsbygningen* har låve i bindingsverk og fjøs i tømmer med murstein i nord og øst-vegg. Platetaket er fra 1980. *Brønnhuset* er i bindingsverk med pulttak tekt med plater. *Skjulet* er i bindingsverk og tak tekt med teglstein. *Utedo* står på betongmur og er bygd i bindingsverk med kledning i staffpanel og har teglsteinstak. *Garasje/vedskjul* er bygd i bindingsverk med platetak. *Potetkjeller/garasje* står på en høy granittmur, er bygd i bindingsverk og har teglsteinstak.

(SEFRAK 301 141-150)

51/1 Sundby

Tunet ligger på en flate 115 m.o.h. i den østvendte åssiden ned mot Drøbaksundet og består av våningshus, sidebygning, stabbur, smie, driftsbygning, vogn-/vedskjul, garasje og dukkestue. Alle bygningene, unntatt våningshuset, er trolig fra perioden 1915 - 1920. Tunet grenser mot innmarka i nord og vest og mot et hyttefelt ned mot fjorden i øst. Gården har 100 da innmark og 2000 da produktiv skog. Bygdas første telefonsentral lå også her på Sundby.

Bebyggelse og nyere tids kulturminner

- Bygningsmassen består av våningshus, sidebygning, dukkestue, driftsbygning, stabbur, vogn- og vedskjul, garasje og smie. *Våningshuset* ble bygd eller flyttet hit i 1840. Det ble påbygd til 1 ½ etg., tilbygd og ombygd i sveitser-/ jugendstil i 1917. Eldre del er i tømmer, resten i bindingsverk. Huset ble kledd med eternitplater omkring 1960 og har siden fått nye vinduer og platetak. *Sidebygningen* er en 1 ½ etasjes bygning kledd med eternitplater og tekt med teglstein. Smårutete vinduer. Huset står på en høy granittmur, og det er bakerovn i kjelleren. Huset er i følge SEFRAK ombygd før 2. verdenskrig. Den lille *dukkestua* er i sveitserstil, oppført i bindingsverk og kledd med pløyd panel. *Driftsbygningen* er oppført i 1917 og inneholder låve, stall, sauefjøs, fjøs og hønsehus. Husdyrrommene er i tømmer, resten i bindingsverk. Taket har eternitplater. *Stabburet* har 1 ½ etasje, står på betongpilarer, og er bygd i lafta plank i nasjonalromantisk stil med utkraget 2. etasje, og har teglstein/ plater på taket. *Vogn-/vedskjulet* er bygd i bindingsverk med platetak. *Garasjen* er i 1 ½ etasje og bygd i bindingsverk på en støpt kjellermur. Bygningen har full kjeller som brukes som garasje. Taket er tekt med teglstein. *Smia* blir i dag brukt som hytte. Den er i bindingsverk med tømmermannspanel og teglsteinstak. Pulttak over inngangspartiet som også har lekterpanel. Inne i skogen ca 200 m V av gården ligger et "*brønnhus*" bygd av et platetak over en steinsatt rektangulær brønn. (SEFRAK 301 069-078)
- Til gården hører også isdammene Øvre og Nedre Sundbydammen som i følge SEFRAK ble brukt til isproduksjon i perioden fra omkring 1875 - 1925. En betongdemning i nord demmer opp vannene. (SEFRAK 301 078)
- Øst for våningshuset ligger en støttemur av granitt som i følge SEFRAK ble bygd av svenske rallare en gang mellom 1915 – 1925. Hensikten var å bygge opp et hageplata rundt våningshuset.

Automatisk fredete kulturminner

- Del av felt med minst 10 hulveger (reg. nr. R11).
- Hulveg (reg. nr. R21)
- Kullgrop (reg. nr. R20)
- Hulveg (reg. nr. R23)

R-11 I et område på ca. 250m NØ-SV og 100m NV-SØ ligger det minst 10 hulveier. Veiene går i VSV-lig retning i en til dels bratt, østvendt skråning med morenegrunn. De varierer i dybde fra 0,3m til 1,0m, og bredden varierer fra 0,5m til 3,0m. Veienes sider er svakt skrånende, og bunnen til dels rund selv om den også er flat i enkelte partier. Mange av veiene er ryddet for stein som ligger i kanten av hulveiene. Dette feltet ligger på oversiden av traktorveien som er en forlengelse av Gamle Storsandvei. Feltets NØ-re ende ligger ca. 75m SV for huset på bnr. 259. Feltet fortsetter inn på nabo-eiendommen 53/387.

R-21 Dette er en hulvei som deler seg i to far som så møtes igjen. Veien går øst-vest. Det nordre faret er ca. 25m langt, har skrå sider og flat bunn. Imellom dette og det søndre faret som er 35m langt, er det en voll. Dette faret er 1,2m dypt, har skrå sider og spissrund bunn. Veien ligger på brinken av morenen ut mot elva som kommer fra Sundbydammen, ca. 225m NØ for elvas utløp fra dammen.

R-20 Kullgrop. Sirkulær grop med markert voll, diameter 3m fra topp voll til topp voll. Dybden er ca. 0,3m. Rett under torva i gropen er det et ca. 0,2m tykt kullag. Gropa ligger like NV for den vestlige enden av hulveien R-21, dvs. ca. 280m NØ for utløpet av elva fra Sundbydammen.

R-23 Hulvei. Veien går på nordsiden av en dyp bekkedal/ravine sørøst for Sundby gård. Bekkedalen/ravinen går i retning ØNØ-VSV. Veifaret ligger på brinken av ravinen mot sør, høyt over bunnen av dalen/ravinen. Veien går til dels i naturlige fordypninger i morenen, men spesielt i sørøstre enden av veien er fordypningen helt klart en følge av tråkk. I denne enden deler den seg også i to far. Dybden er her ca. 0,8m, og bredden 3m fra overkant til overkant av vollen langs veien. Videre mot nordvest er veien både dypere og bredere, men dette er som nevnt også en følge av landskapstypen veien går igjennom. Veiens totale lengde er ca. 75m.

51/3 Sundbyengene

Tunet ligger 140 m.o.h., vest for Øvre Sundbydammen.

Bebyggelse og nyere tids kulturminner

- Tunet består av nyere våningshus, driftsbygning, hønsehus og garasje. Bruket har 55 da innmark, 500 da produktiv skog og 70 da annen utmark. Gården har vært slektsgård siden 1844 da den ble skilt ut som eget bruk. Til gården regnes også Engen 52/5 på 40 da.
(Ikke SEFRAK registrert)

51/7 Sundbybråten

Gården var tidligere småbruk under Sundby 51/1.

Bebyggelse og nyere tids kulturminner

- Tunet ligger 100 m o.h. rett øst for Sundby og består bolighus og uthus. I følge SEFRAK er *bolighuset* fra siste halvdel av 1800-tallet, men er i dag betydelig utbygd og ombygd. Huset er bygd i bindingsverk, utmurt med leire og halm. Taket er tekt med plater og det er pulttak på begge tilbygg. *Uthuset* er av nyere dato.
(SEFRAK 301 079)

51/11 Sundby skole

Skolen ligger i et jordbruksområde mellom Storsand søndre 53/4 og Sundby 51/1 og er omgitt av innmark og skog. Sundby skole er et skoleanlegg med tre bygninger, utbygd i to omganger. Skolehusene fra begge utbyggingsomgangene er bevart og er representative for sin tids skoler. Begge skolebygningene har bevart både hovedform, preg og opprinnelig utvendig bygningsdeler. Den eldste skolen har også bevart det meste av interiøret. At uthuset fra 1921 også er bevart er uvanlig. Skolen ligger dessuten fortsatt i et jordbrukslandskap uten større inngrep.

Den eldste er skolebygningen fra 1865. Dette er en bygning med tømmer i 1. etasje og bindingsverk i lofsetasjen, kledd med staffpanel. I første etasje er det nyere vinduer, mest kryssrossvinduer, og ett originalt empirevindu. Huset står på en mur av naturstein. Østsiden av taket er tekt med flat sementstein, vestsiden med krum, rød teglstein. Det er sperrer og åser med sveitserstilprofil. Inngang midt på langveggen. Loftet er uinnredet. Huset bærer preg av lengre tids forsømt vedlikehold. Den nyeste og største skolebygningen er bygd i 1921, har en nærmest kvadratisk grunnflate og er bygd i to fulle etasjer med kjeller. Grunnmur av granittblokker. Bygningen er oppført i bindingsverk kledd med vekselpanel. Taket er valmet og tekt med takstein. De fleste vinduene er opprinnelig i jugendstil. Uthuset er fra 1921 og rommet opprinnelig vedskjul og doer. Det er bygd i bindingsverk med faspanel, og har krum teglstein på taket.

(SEFRAK 301 065-068)

51/14 Frydenlund

I følge SEFRAK var dette en husmannsplass under Sundbyengene 51/3.

Bebyggelse og nyere tids kulturminner

- Våningshuset er fra omkring 1910 - 15, men er i dag modernisert og påbygd.
(SEFRAK 301 132)

51/21 Fredheim

Eiendommen består av bolighus fra omkring 1930 som ble totalt ombygd på 1960/ 1970-tallet. Huset er flyttet fra Sundbydammen .

(SEFRAK 301 137)

51/38 Habakken (tidl. 51/6)

Gården var tidligere husmannsplass under Sundby 51/1.

Bebyggelse og nyere tids kulturminner

- Restene etter bygningene ligger på 150 m.o.h. inni skogen 250 m vest-nordvest av Sundby. Bygningene er i dag nedbrente og bare grunnmurene etter våningshuset og uthuset er synlige. På eiendommen står det tuntrær og steingjerder.
(SEFRAK 301 151)

X-1 Grenserøys (?). Rund røys som er utflytende i S og SØ. Den måler 5,5m N-S og 4,5m Ø-V, høyde er 0,9m. Består av rundkamp 0,3 til 0,5m. Denne ligger 36m N for en grensebolt og 2m Ø for en annen grensebolt som ligger ved åpen dreneringsgrøft.

X-2 3 rydningsrøyser med stein i størrelse 0,2m til 0,4m i diameter. Røysene har diameter på 1,0m til 3,0m. Røysenes høyde er 0,2-0,3m. Røysene ligger 25m Ø for et lite veiskille på lokaliteten Høybråten.

X-3 1 rydningsrøys. Røysa har oval form og er overgrodd av gress, mose og rognekratt. Den er 4,0m Ø-V x 2,5m N-S, høyden er 0,3m. Røysa ligger ØNØ for veiskille der den ene veien går mot Myrvoll og 13m SØ for vei.

X-4 Rydningsrøys. Helt gjengrodd røys hvor bare 1 stein er synlig. Røysa har en oval form og flater ut mot Ø. Stor furu vokser midt i røysa. Høyde 0,35m. Denne ligger sør for gravfeltet R-3 (se under), og 90m sør for der en traktorveg tar av mot SØ fra grusvegen som går inn til Høybråten (se under).

X-5 Felt med minst 25 rydningsrøyser. Røysene har sirkulær og oval form, mange er tildekket av hogstavfall. Røysene er 3-4m i diameter og omkring 0,5m høye. Den sørligste røysa ligger 2m S for grensa mellom Hurum Tomteselskap AS 51/38 og Storsand Søndre 53/4, og 30m SØ for hjørnegrensebolten.

X-6 Kullmile. Rundmile på 4m i diameter. Rektangulære groper som måler 1,0m x 0,5m og dybde 0,3m ligger i sør og nordenden av forhøyningen som mila utgjør. Kull i prøvestikk i mila. Mila ligger 30m SØ for veikryss SØ for husene på Sundbyløkka 55/9 og 4m SV for NV-SØ gående traktorveg.

X-7 Gropa er oval med voll av oppkastet stein som er spesielt tydelig i Ø. Flat bunn med vann. 0,6m dyp. Gropa måler 4,5m x 4,0m. Gropa ligger 105m S for kullmila X-6 og i utkanten av rydningsrøysfeltet X-5.

X-8 Gropa er rund og klart markert. Vollen som er tydeligst i N. Bevokst med små grantrær og ei eik. Gropa måler 2,5m x 2,5m fra toppvoll til toppvoll, og 4,0m x 4,0 m i yttervoll. Dybde: 0,45m. Ikke kull verken i grop eller voll. Gropa ligger 23m V for vei og 40m NNV for grensebolt ved grenserøysa X 01. 12m Ø for dyrka mark. Nærmeste grensebolt til gropa ligger 7 m NV for gropa.

X-9 Rund grop med voll. Gropa måler 3,0m x 3,0m mellom toppvollene og 3,5m x 3,5m mellom yttervollene. Dybde: 0,5m. I bunnen av gropa ligger flere steiner med en diam. på 0,2-0,3m. Ikke kull verken i grop eller voll. Gropa ligger 55m Ø for veikryss hvor den ene veien går mot Myrvold og 4m Ø for NØ-SV-gående grusveg.

Automatisk fredete kulturminner

- Deler av gravfelt (reg. nr. R1)
- Del av felt med 3 gravhauger (reg. nr. R3)

R-1 Søndre delen av gravfeltet på Vansbrekka. Se beskrivelse av dette under Storsand søndre, 53/4.

R-3 3 gravhauger som ligger 100m SV for gravfeltet på Vansbrekka. Haugene er mellom 5,5m-7,7m i diameter, og høyden er mellom 0,4m-0,6m.

52/1,2 Bure (Burud)

Tunet består av hovedbygning, eldre våningshus og driftsbygning og ligger på en flate 160 m o.h. med innmark i vest og sør. Bruket har 80 da innmark, 800 da produktiv skog og 400 da annen utmark.

Bebyggelse og nyere tids kulturminner

- Det ble bygd ny *hovedbygning* på gården i 1988. *Det gamle våningshuset* med opprinnelse tilbake til 1731 ligger sørøst av det nåværende tunet. Driftsbygning er fra 1952. Det ligger omkring 75 fritidshus på eiendommen. "Gamlehuset" fra 1731 i 1 ½ etasje er i dag kårbolig. Huset er betydelig ombygd og utbyggt opp gjennom årene. Det står på grunnmur av Leca-blokker med 1. etasje i tømmer, og bindingsverk i inngangspartiet. Bygningen har platetak.
(SEFRAK 301 136)

Automatisk fredete kulturminner

- Hulveg (reg. nr. R14). Gnr. 52/ 2
- Hulveg (reg. nr. R15). Gnr. 52/ 2
- Hulveg (reg. nr. R16). Gnr. 52/ 2

R-14 Hulvei som går på østsiden av en morenerygg. Veien går opp fra et bekkedar, og deler seg i to far mot toppen. Hulveien er bredest i Ø-enden, ca. 1,5-2m og dybde 0,4m. Mot toppen av moreneryggen blir den smalere og grunnere til den forsvinner helt. Veien ligger ca. 100m VSV for driftsbygningen på Burud, 52/1,2, og rett på nordsiden av bekkens nordligste punkt.

R-15 Hulvei går i retning Ø-ØSØ/V-VNV og er ca. 30m lang. 20m fra den østre enden deler den seg i 3 far. Steiner er ryddet fra veien og ligger langs N-kanten av den. Den er ca. 1,5m bred og 0,3m dyp. Den Ø-re enden av veien ligger ca. 60m VNV for veidele Burudkleiva-Kirstiåsen.

R-16 Hulvei som går i en morene rygg som går i retning NØ fra bratt fjellskrent i SV. Veien går SV-NØ i moreneryggens NØ-re ende. Veien er ca. 25m lang, og er dypest i NØ hvor dybden er 2m og bredden er 3-4 m fra overkant til overkant av veien. I denne enden av veien er masse gravd ut, og veien forsvinner. Denne ligger ca. 30m SSV for bygning på Burud sag og ca. 100m SSV for veidele Burudkleiva-Kirstiåsen.

R-17 Hulvei, ca. 25m lang. Veien går i en Ø-vendt skråning fra en planert hyttetomt (F26 innerst i Rådyrvn.) og ned på en flate hvor den blir borte i en nyere traktorvei. Veien er 3m bred i toppen og 0,5m dyp, men blir noe smalere i nederste enden.

52/3

Automatisk fredete kulturminner

- Hulveg (reg. nr. R-19) som er beskrevet under eiendommen 53/4.

52/6 Løvheim

Tunet ligger på en flate 160 m o.h. med innmarka i nordvest, og gårdsveien i øst. I følge NG (Norske Gardsbruk) ble gården skilt ut som eget bruk fra Bure 52/1 i 1918. Gården har 11 da innmark.

Bebyggelse og nyere tids kulturminner

- Gårdsanlegget består av våningshus, driftsbygning, vognskjul, garasje og kaninhus. *Våningshuset* er oppført i 1918. Det er bygd i bindingsverk i 1 ½ etg. *Driftsbygningen* fra 1921 er i bindingsverk med låvepanel. Taket er tekt med teglstein og plater. Både våningshuset og driftsbygning ble restaurert omkring 1990. *Vognskjulet* ble bygd ca 1950, garasjen ca. 1960 og *kaninhuset* omkring 1980.
(SEFRAK 301 133 – 135)

53/1 Storsand nordre

Gården ligger på et platå i den østvendte åssiden ned mot Drøbaksundet. Gården er "omgitt" av RV 281 på alle kanter bortsett fra i sør der frukthagen til Storsand søndre 53/4 ligger. Gårdsbruket har 40 da. innmark (frukt- og bær dyrking) og 60 da. skog.

Bebyggelse og nyere tids kulturminner

- Tunet ligger 100 m.o.h. og består av våningshus, stabbur, driftsbygning med fjøs fra 1926 og en garasje. Våningshuset er en 1 ½ etasje panelt tømmerbygning fra 1830 i ombygd sveitserstil. Stabburet er laftet med grovt tømmer. Det står fire store kastanjetrær foran våningshuset. En gammel kvernstein er funnet under kjøkkeninngangen (trappa) og skal befinne seg på gården.
(SEFRAK 301-080)

53/4 Storsand søndre

Gårdsanlegget ligger på et flatt parti av den østvendte åssiden ned mot Drøbaksundet og er omgitt av frukthager på alle kanter unntatt i vest. Tunet ligger 90 m.o.h. og består av våningshus, driftsbygning, stabbur, en sidebygning fra 1943 og et uthus av nyere dato. Gården har 136 da innmark, hovedsakelig fruktproduksjon, og 670 da produktiv skog.

Bebyggelse og nyere tids kulturminner

- Bygningsmassen består av våningshus, driftsbygning, stabbur, *Våningshuset* er oppført 1880 i sveitserstil og er siden tilbygd og ombygd. Huset er en 1 ½ etasjes bygning med tømmer i 1. etasje og bindingsverk i 2. etasje, og kledd med nyere panel. *Driftsbygningen* er bygd i 1906 og siden ombygd. Den inneholder i dag fruktlager og pakkerom. Fjøset er bygd i tømmer, låvedelen i bindingsverk og deler av 1. etasjen er i støpt mur uten kledning. *Stabburet* er i følge en innskrift på en av bjelkene oppført i 1874 og bygd av laftet rundtømmer kledd med panel. Alle bjelkene er merket, og stabburet er trolig flyttet dit det står i dag. I følge SEFRAK fikk stabburet nye sementpilarer i 1948. I 1976 ble lagt inn peis og bygget fikk ny panel. Det også ligget en smie nordvest for driftsbygningen/ vest for gårdsveien. Denne brant i 1970.

(SEFRAK 301 053-056)

- Et steingjerde avgrensner innmarka i øst.
- Husmannsplass på Høybråten 53/4

Automatisk fredete kulturminner

- Del av gravfelt på Vansbrekka (reg. nr. R1)
- Hulveg (reg. nr. R19)
- 53/172 Funn av **enkel skafthulløks** (yngre steinalder/bronsealder) ved gravning i forbindelse med byggingen villaen på tomte. Finneren (Sjøstrand) oppbevarer øksa.

R-1 Gravfeltet på Vansbrekka (berører også tomten 51/38 og 55/17). Gravfelt som ble registrert allerede i 1890 og til dels utgravd av Nicolay Nicolaysen på denne tid. Gravfeltet bærer preg av at det har vært gravd i det. Feltet består av minst 22 hauger som er bygd opp av jord, grus og stein. Det ble ved utgravningene gjort en rekke gjenstandsfunn, bl.a. brynestener av skifer, rembeslag av bronse, knivblad av jern, glassperler, kvernsteiner, nøkkel av jern og enda mer. Gravene er fra jernalder.

R-19 Hulvei som er ca. 50m lang og dybde ca. 0,5m og bredde i bunnen ca. 1,0m. En del stein er lagt opp enkelte steder langs veien. Østre ende av veien ligger ca. 50m SSV for driftsbygningen på Storsand søndre.

53/ 33

Automatisk fredete kulturminner

- Del av hulveg (reg. nr. R18)

R-18 Vei og hulvei. Vei som går opp sør for Grønsandkleivene. Veien er her til dels bygget opp i fjellskråningen med tørrmur av tilhogget stein i østkant. For øvrig er veien klart markert med grøfter på flaten øst for selve stigningen. Denne veien møter **Sandstien** i nordre enden. Hulveien finnes nord for der den oppbygde veien gjør en U-sving fra NØ/SV til NV/SØ. Veien er tydeligst i øvre og vestre del, der to far støter mot den nyere oppbygde veien. Hulveien kan mer eller mindre følges til den også møter den nye veien i østre enden

53/ 38

Automatisk fredete kulturminner

- Hulveg (reg. nr. R12)
- Hulveg (reg. nr. R13)
- Hulveger (reg. nr. R24)

R-12 Hulvei som går i et bratt østvendt terreng med tett løvskog. Lengden på veien er ca. 20m, og går rett øst-vest. Dybde ca. 0,5m. Den østre enden ligger ca. 30m V-VSV for huset 53/49.

R-13 Hulvei som går NV-SØ i bratt, østvendt skråning med tett løvskog. Veien er ca. 30m lang, dybde ca. 0,5m. Den SØ-re enden ligger ca. 20m NV for det SØ-re hjørnet av tomten 53/30.

R-24 To hulveier som begge er ca. 25m lange, og går parallellt i retning øst-vest. Veiene ligger ca. 15m fra hverandre i forholdsvis bratt østvendt terreng. Dybden er ca. 0,4m og bredden ca. 2m. Riksvei 281 krysser og deler hulveiene i østre-kant.

53/ 107

Automatisk fredete kulturminner

- Del av felt med 3 gravhauger (reg. nr. R3) som er beskrevet under gbnr. 51/38

53/ 148, 149

Automatisk fredete kulturminner

- Hulveg (reg. nr. R22)

R-22 3 hulveifar. Disse farene må sees i sammenheng med R-11, felt med hulveier, på eiendommen 51/1. R-22 ligger øst for og nedenfor dette feltet. Hulveiene er godt synlige, med en dybde opptil 0,6m og en bredde i overkant på 3m. De to lengste veien er ca. 125m, den korteste er 30m. Det nordligste faret går mellom hovedhuset og et anneks på eiendommen 53/149, og brytes av veien inn til huset her. Det søndre faret går sør for huset, langsetter utsiden av gjerdet rundt eiendommen.

53/ 166, 178

Automatisk fredete kulturminner

- Hulveg (reg. nr. R9)

R-9 Hulvei, ca. 30m lang, 0,4m dyp og 2m bred i overkant. Veien er antagelig en forlengelse av R-10 på eiendommen 53/328, 376 (se under). R-9 går mellom det NØ-re hjørnet av huset på 53/166 og det SV-re hjørnet av huset på 53/178.

53/ 328, 376

Automatisk fredete kulturminner

- Hulveg (reg. nr. R10)

R-10 Hulvei som fra østenden går i retning VSV og dreier stadig mer mot sør. Veien går i et sterkt hellende terreng mot øst med forholdsvis åpen skog. Brytes av vei og bebyggelse i Ø-enden. Veien er klart markert, 0,5m dyp og opptil 3m bred i overkant.

53/ 387

Automatisk fredete kulturminner

- Hulveg (reg. nr. R5).
- Del av felt med minst 10 hulveger (reg. nr. R11)

R-5 Hulvei som går i østvendt morenerygg med tett løvskog. Faret går i retning SSV-NNØ og er 85m langt, med en mulig forlengelse på 15m. Veifaret går nærmest parallellt med en sti gjennom området. Veien er opptil 1,5m dyp, 0,8m bred i bunnen og 3,5m bred i overkant. Veien ligger 75m SV for traktorveien gjennom området og 15m Ø for SSV/NNØ-gående sti som er avmerket på ØK-kartet.

R-11 Feltet med hulveier er beskrevet under eiendommen 51/1.

55/2 Grønsand østre (og 53/12)

Grønsand ble delt i løpet av første halvdel av 1800-tallet og består i dag av to gårder; Grønsand Østre 55/ 2 og Grønsand 55/ 11. Grønsand Østre ligger ca 100 m. nordøst for Grønsand (nærmere omtalt på s. 15).

Grønsand-gårdene

Mellom eiendommene Grønsand 55/ 2 og Vollebråten 55/10 ligger et *steingjerde* med en *merkestein* (SEFRAK 628-301-045) og en *gammel ask* (SEFRAK 628-301-046) lengst i øst. Treet er hult med en omkrets på 1,6m og er 25 - 30 m høyt.

Steingjerdet ligger på nordsiden av gårdsveien som går mellom Grønsandgårdene. Gjerdet følger gårdsveien mot sørvest i ca 150 m før det dreier mot nordvest og følger veien mot kraftstasjonen. Gjerdet er bygd av større og mindre rundslipte morenesteiner og er 1,2 - 1,5 m høyt, 2,0 - 3,0 m bredt og omkring 600 m langt. Gjerdet har tidligere gått rundt hele jordlappen til 55/2 som ligger nord for gårdsveien. På merkesteinen lengst i øst, som nå er borte (?), stod det i følge Hurums Historie bd II s. 55:

"I aarene efter Kristi fødsel fra 1835 til 1845 ere disse steingjerder bekostet af daværende eier af en tredjepart i gaarden Grønsand Sven Klemmetsen og al den sten hvoraf disse steingjerder er opført er tagen udaf den jord som er mellom gjærdene og hvilken jord tilforn var ubrugbar."

Gårdsbruket ligger 160 m o.h. på toppen av et høydedrag med utsikt mot Drøbaksundet i øst. Jordbrukslandskapet er åpent og omgitt av lave, skogkledde åser. I tilknytning til tunet står flere store løvtrær av eik, lønn, bøk og pil. En (ande)dam ligger vest av driftsbygningen. Inntil hagen i sørøst står en støttemur av granittblokker.

Bebyggelse og nyere tids kulturminner

- Bygningsmassen består av våningshus, stabbur, bryggerhus, driftsbygning, garasje og smie (i dag sommerbolig). *Våningshuset* ble bygd i 1868, men er senere restaurert og ombygd. Huset er en tømmerbygning i 1 ½ etg. med platetak av imitert teglstein. *Driftsbygningen* ble gjenoppbygd i 1950 etter brann. *Bryggerhuset* fra 1868 er i 1 ½ etg., der den eldste delen mot sør er reist i tømmer, mens den yngre delen mot nord er reist i bindingsverk. Huset har platetak og et tilbygg av nyere dato mot nord. *Stabburet* fra 1868 er i 2 ½ etg. og står på trepeler oppå steinpilarer. Stabburet er reist i tømmer med sementstein på taket. *Smia* på gården ligger nordøst for driftsbygningen, men ble omkring 1935 omgjort til sommerbolig. Huset er i bindingsverk og har platetak. Det er ingen pipe på huset i dag. Øst for smia på den andre siden av vegen stod det ei sag. Stedet blir kalt "Sagbakken". (SEFRAK 301 041 - 045 og 051)

Automatisk fredete kulturminner

- Gravfelt (reg. nr. R2). Gnr. 53/ 12.
- Felt med rydningsrøyser (reg. nr. R6). Gnr. 53/ 12

R-2 Felt med 8 gravhauger som ligger blant bygningene på eiendommen, og som ikke har vært registrert tidligere. 5 av haugene er ovale, 3 er runde. Den største runde haugen er 8,5m i diameter og høyden er 1,1m. Den største ovale haugen er 8,7 x 7,7m, og høyden er 0,8m. Flere av haugene har fotgrøft. (Feltet ligger på lokaliteten Skogbryhn, 53/238).

R-6 Felt med minst 17 rydningsrøysler. Røysene ligger hovedsakelig på to rekker inn mot åssiden i vestkanten av platået. Røysene er sirkulære og ovale, med høyde 0,4 til 0,6m. Diameteren på røysene varierer fra 3-6m. De er bygd av knyttneve- til hodestor stein. Det antas at disse røysene er før-reformatoriske, men kan ikke fastslås uten nærmere undersøkelser.

55/5

Automatisk fredete kulturminner

- Del av hulveg (reg. nr. **R18**) som er beskrevet under eiendommen 53/33

55/7 Havnemyra

Husmannsplass. Ruin med rest av lafta rundtømmer. Bygd ca. 1911.
(SEFRAK 301 048)

55/8 Myrvoll

Husmannsplass under Vollebråten. Ruin fra 1989 med rest av lafta rundtømmer.
(SEFRAK 301 049)

55/9

Automatisk fredete kulturminner

- Del av hulveg (reg. nr. R4)

R-4 Hulvei som er ca. 160m lang, og inntil 0,5m dyp. Veien går på en N/S-gående flat åsrygg som blir gjennomskåret av en bekk. Veien kryser bekken. Veifarets østligste del ligger 150m NV for bolighuset på 55/9 Sundbyløkka. Den vestlige delen ligger 20m V for bolighuset 55/11 Grønsand.

55/10 Vollebråten

Gården ligger 160 m o.h. i et flatt jordbrukslandskap sør for den gamle veien (Sandstien) ned til fjorden.

Bebyggelse og nyere tids kulturminner

- Tunet består av våningshus, kornlager, redskapsrom, pakkrom og tre veksthus. *Våningshuset* ble bygd i 1950 og senere restaurert. Det står 8 - 10 styva asketrær nord og øst for våningshuset. Bruket har 80 da innmark og 400 da produktiv skog. Sørøst for våningshuset ligger et 1 ½ etasjes *bolighus* på fra omkring 1920. Huset ligger 150 m o.h. i åpent landskap og er omgitt av dyrka mark i nord og vest. Huset er reist i bindingsverk med ytterkledning av eternitplater og sementstein på taket. Til huset hører også en garasje. (SEFRAK 301 050)

Automatisk fredete kulturminner

- Del av felt med rydningsrøyser (reg. nr. R8)

R-7 og 8 Felt med minst 60 rydningsrøyser på Havnemyra og øst for denne. Røysene er fra 2-3,5m i diameter og 0,2-0,5m høye, og runde eller ovale. De er bygd av knyttneve- til hodestor stein. Det antas at disse røysene er før-reformatoriske, men kan ikke fastslås uten nærmere undersøkelser.

55/ 11 Grønsand

Gården ligger 160 m.o.h. på en flate i åssiden ned mot Drøbaksundet. Tunet har dyrka mark i nord og løvskog i sør. Terrenget faller ned mot sørøst. I sør går et bekkedrag. Gården har vært tingsted og lensmannsgård.

Bebyggelse og nyere tids kulturminner

- Tunet består av våningshus, uthus (tidligere grisestall), tufter etter bryggerhus og driftsbygning. *Våningshuset* ble bygd i 1818 og har 1 ½ etg. Bygningen er i tømmer kledd med originalt lektpanel dekt med eternitplater. Den har bratt saltak med svai, tekt med sementstein. Vinduene har 2 x 4 ruter og er trolig fra ca. 1910. Huset står på natursteinsmur dekt med betong. Huset er nå under oppussing. Det går et steingjerde rundt hagen sør for våningshuset. *Uthuset* har inneholdt grisestall. Østre del er i bindingsverk, resten i tømmer. Hele huset er kledd med nyere lektpanel. Det er nyere delevegger i bindingsverk. Taket har eternitplater. *Bryggerhuset* var opprinnelig reist i tømmer og ble tatt ned ca. 1970 for flytting. Flyttingen ble ikke gjennomført, og tømmeret er nå gått tapt. Tuften etter *driftsbygningen* ligger sørvest av våningshuset. Bygningen hadde tømra hus og låve. Fjøsmuren og pilarene under låven står igjen. (SEFRAK 301 045 og 046.)

Automatisk fredete kulturminner

- Del av hulveg (reg. nr. R4) som er beskrevet under eiendommen 55/9

55/ 25

Automatisk fredete kulturminner

- Del av felt med rydningsrøysler (reg. nr. R8) beskrevet under eiendommen 55/10.

3.2. Bebyggelsen langs fjorden

Den østre delen av kommunedelplanområdet domineres av forholdsvis tett bebyggelse ned mot Oslofjorden. Denne bebyggelsen består i hovedsak av fritidsboliger og helårsboliger, med riksvei 281 som gjennomgående hovedferdselsvei. Alle bygninger eldre enn 1940 er SEFRAK-registrert. Innenfor dette området vil det si om lag 40 boliger (uthus er ikke medregnet), der andelen av helårsboliger og fritidsboliger er noenlunde jevnt fordelt. Den resterende bygningsmassen er av yngre dato, og har primært status som hytter/ fritidsboliger.

Fritidsbebyggelsen i den nordre delen av planen er i hovedsak reist i årene etter 2. verdenskrig. Resten av de registrerte fritidsboligene langs denne kyststrekningen ble hovedsakelig reist i perioden ca. 1900-1925, i likhet med den øvrige eldste bebyggelsen. Blant de registrerte fritidsboligene finns det 5 *feriehjem*. Lengst i nord ligger Oslo Havnevesens feriehjem "Kranheim", av ukjent alder. Noe lenger sør ligger "Sjølyst", reist like før århundreskiftet som "Sjokoladearbeidernes feriehjem". Et stykke sør for Sjølyst finner vi "Solgløtt" feriehjem, i 1989 anvendt som leirsted for flyktningebarn. Bygningen ble reist i 1914. På eiendommen "Bakkehell" gnr. 53/ 55 ligger en stor toetasjes bygning reist i 1928. Stedet ble bygd av Sykepleiernes interesseseksjon som feriehjem. Til eiendommen hørte tidligere et anneks fra 1919. I dag står annekset på eiendommen Ås gnr. 53/ 55. Bygningen er svært ombygd. Lengst i syd, helt nede ved fjorden, ligger feriehjemmet "Søndre Rønningen", eid av "Blikkenslagernes fagforening". Boligen med anneks ble bygd i 1924. Den eldste *helårsboligen* innenfor dette området er fra 1875, men langt de fleste boligene ble reist i løpet av de første tiårene dette århundret (perioden 1900-1925).

Stilepoker:

Følgende stilepoker er representert innenfor området: *1920-talls klassisisme*; små hytter fra 1922, *Jugendstil* og *Sveitserstil* (Birkelund m.fl., Bjørkely, Sjøstrand). Ellers ombygde hus.

Bolighuset på Svenderoa gnr. 53/ 69 er et typisk eksempel på villa-bebyggelse fra mellomkrigstida. Bygningen er reist i 1925, er noe modernisert og har mansard-tak. På samme måte er boligene på Nordre Sjølyst gnr. 53/ 28, Søndre Sjølyst (Fagerlia) gnr. 53/ 150, Bjørkeli gnr. 53/ 130, og Birkelund gnr. 53/ 100, typiske eksempler på hus i sveitserstil fra

årene rundt århundreskiftet. Jugendstilen er representert ved Skovly gnr. 53/ 52. Boligen er reist i 1918 og er i original stand.

Andre bygninger som særpreger bebyggelsen ved fjorden:

- Helgaro 53/ 19. Hus ca. 1910. Original stand.
- Nordre Sundbystøen 53/ 102. Tidl. Husmannsplass/ strandsittersted. Panelt 1 etg. Tømmerbygging. Noe modernisert. Reist før 1900.
- Solhøi 53/ 46. Feriested for slakter Jakobsen fra Oslo. Ca. 1900. Dragestil.

Komplett liste over bygninger eldre enn 1940:

- Sjøstrand 53/ 44. Bolighus nå feriested. Sveitserstil 1913, tilnærmet uendret stand. Sjøbu.
- Strandvoll 53/ 40. Fullstendig ombygd bolighus 1912. Sjøbu 1914.
- Kranheim 53/ 115. Tidl. Husmannsplass. Skipsbyggeri på 1800-tallet. Ombygd eldre hus. Ett nyere. Uthus. I dag feriehjem.
- Gimle 53/ 8. Hytte fra 1925. En del ombygd.
- Heimtun 53/ 85. Bolighus fra ca. 1925. Noe ombygd. Uthus. Ved riksveien.
- Svenderoa 53/ 69. Bolighus med mansard-tak fra 1925. Noe modernisert. Typisk for villa-bebyggelsen fra mellomkrigstida. Ved riksveien.
- Alfheim 53/ 76. Hytte fra 1920-åra. Noe modernisert.
- Bjerknes 53/ 73. Hytte fra 1922. Original stand. Ligger noe oppe i lia.
- Ekeli 53/ 74. Hytte fra 1922. Original stand. Ligger noe oppe i lia.
- Nordre Sjølyst 53/ 28. Bolighus ombygd sveitserstil Bryggerhus. Sommerhytte. Uthus. 1909.
- Søndre Sjølyst (Fagerlia) 53/ 150. Bolighus fra 1890-åra. Ombygd sveitserstil. Anneks. Bryggerhus. 1890-åra. Hjem for sinnslidende før krigen. 1947: Feriehjem.
- Helgaro 53/ 19. Hus ca. 1910. Original stand.
- 53/ 4. (Søndre Storsand). Ventebu på gammelbrygga. I bruk til ca. 1930. Ferjested.
- Bjørkeli 53/ 130. Feriehus? Sveitserstil i 1 etg. 1918. Tilnærmet opprinnelig stand.
- Granum 53/ 54. Bolighus. Ombygd sveitserstil ca. 1918. Sjøbu.
- Nordre Sundbystøen 53/ 102. Tidl. Husmannsplass/ strandsittersted. Panelt 1 etg. Tømmerbygging. Noe modernisert. Reist før 1900.
- Skovly 53/ 52. Bolighus fra 1918. Jugendstil. Original stand.
- Veistein 53/ 57. Ombygd sveitserstilbygning. Butikk og telegraf. Tilbygd.
- Birkelund 53/ 100. Bygd ca. 1898. Original sveitserstil. Butikk og bedehus.
- Solhaug 53/ 203. Bygd i 1875. Svært ombygd bolighus i sveitserstil. Jekteskipper.
- Vik 53/ 83. Storsand gjestgiveri . 2 etg. Ombygd sveitserstilbygning.
- Solhøi 53/ 46. Feriested for slakter Jakobsen fra Oslo. Ca. 1900. Dragestil.
- Helland 53/ 31. Bolighus fra ca. 1900. Ombygd sveitserstil.
- Skogglimt 53/ 71. Bolighus fra 1922. Ombygd.
- Arnestad 53/ 39. Bolighus fra ca 1911. Ombygd. Uthus.
- Arnestad III 53/ 399. Ombygd bryggerhus.
- Solgløtt 53/ 45. Bygd som feriehjem i 1914. Stiftelsen Solgløtt. Ombygd sveitserstil.
- Setle 53/ 38. Bolighus 1900-1920. Original stand. Enkel sveitserstil.
- Skogholt 53/ 49. Feriested for Revisor Myre i 1916. Original stand? Dårlig stand. Senere atelier/ verksted.

- Soleng 53/ 61. Bolighus fra 1920. Ombygd.
- Veistein 53/ 57. 2 hytter: Hytte fra ca. 1919. Ombygd. Hytte fra 1920-40. Ombygd.
- Solstrand 53/ 62. Hytte fra 1920. Ombygd.
- Granum 53/ 30. Bolighus fra 1910. Ombygd sveitserstil.
- Ås 53/ 55. Anneks til feriehjem. 1919. Opprinnelig tilhørt sykepleiernes interesseseksjon. Ombygd.
- Bakkehell 53/ 55. Feriehjem for sykepleiernes interesseseksjon i 1928. Stor 2.etg. bygning. Tilbygd og ombygd.
- Nordre Rønningen 53/ 86. Bolighus for fisker. 1924. Noe ombygd. Uthus.
- Søndre Rønningen 53/ 87. Feriehjem for blikkenslagernes fagforening. Jugendhus fra 1924. Ombygd båtnaust fra 1925-30: hytte fra 1948. Anneks.

3.3. Veifar/ ferdsselsårer

Sandstien

"Sandstien" krysser gjennom den nordlige delen av planområdet. Veggen har hatt ulik status opp gjennom tidene, både som pilgrimsveg, kirkeveg og rideveg, og var hovedferdselsveg over Hurumlandet. Veggen er nevnt i "Røde boka" (biskop Eysteins jordebok) fra ca. år 1400, men kan være langt eldre enn dette. I dag har Sandstien i hovedsak status som tursti.

Sandstien tok opp fra Torgersrud (nå Ødegården) til Grønsand, derfra forbi Havnemyr og bratt opp Grønsandkleivene, forbi Mannebakke og Jordbru og steg så opp til et sted kalt "Setton", det høyeste punktet på veien. Den gammelnorske formen er Settone, og betyr "seta" (sitteplass). Her satte de fra seg børa og tok en hvil. Herfra ledet veggen videre til Midtskogen og Kubakken, og derfra til Kirkebygda. I "Hurumprosjektet" (Registrering av kulturminner på Hurumlandet i forbindelse med planlegging av storflyplass) ble det i området Kubakken/ Midtskogen registrert flere tufter av eldre alder. Dateringer av pollen fra myra viste at området ble kultivert allerede på 1200-tallet.

Sandstien er registrert av Hurum historielag.

Hulveger

Kommunikasjon mellom steder der mennesker har oppholdt har etterlatt seg ulike typer spor. Vegene og veifarenes form må ses i sammenheng med hvordan de er brukt og hva slags formål de har hatt. I tillegg til stier og tråkk snakker vi gjerne om ride-, kjøre- og transportveier. Rideveiene er slitasjespor i terrenget. I flate partier kan de være helt usynlige eller tegne seg som svake U-formede søkk. Rideveien påvises lettest i skrånende terreng der

U-formen blir tydeligere på grunn av erosjon. Slike strekninger betegnes som hulveger. Ridevegenes/ hulvegenes alder kan gå tilbake til bronsealder da de første hestene kom til landet. Alle hulveier er automatisk fredet i henhold til kulturminneloven.

I forbindelse med dette prosjektet er det registrert om lag 30 hulveger innenfor planområdet. Den største ansamlingen ligger i skråningene ned mot fergestedet og Storsand brygge, det vil si mellom sjøen og gårdene Sundby og Børsand. Børsand har vært en skysstasjon. I tillegg er det registrert 4 hulveger i området Burud / Burudkleiva, 2 hulveger like vest for Storsand Søndre, 1 hulveg som leder opp til Grønsand, og også 1 ved Grønsandkleivene. Den sistnevnte kan ses i sammenheng med Sandstien, ettersom den øvre delen av denne hulvegen møter Sandstien øverst i kleivene.

4.2. Utbyggingsområde 2

Feltet ligger på en flat, tørr morenerygg mellom 120 - 160 m.o.h. Ryggen faller svakt ned mot øst. Lengst i sør blir landskapet brattere med flere fjellknatter. Det er to jorder i utbyggingsområdet, henholdsvis på eiendommen 53/ 107 i vest og 51/ 38 nordvest for Sundby. Vegetasjonen er i hovedsak som i område 1; gjengrodd hogstflate med tett løvskog og kratt av bjørk, eik, osp og hassel. I nord er imidlertid noe av løvskogen blitt tynnet. Ned mot jordet i øst står det også noe igjen av den eldre granskogen. Totalt utgjør området 295 dekar.

Nyere tids kulturminner

Øst for tunet på den tidligere husmannsplassen Habakken 51/ 38 ligger det to *steingjerder*. Det ene gjerdet går i vest-nordvestlig retning, i kanten av innmarka og parallelt med traktorvegen over jordet fra Sundby 51/1. Etter 80 m bøyer gjerdet av 90 grader mot sør og strekker seg omlag 80 m langs grensa mellom jordet til Sundby 51/ 1 og Hurum Tomteselskap 51/ 107. Gjerdet er omlag 0,6- 1,0 m høyt og 0,8 - 1,2 m bredt. Gjerdet har flat plattform og rette kanter. Lengst i vest blir imidlertid gjerdet borte under løsmasser fra grøftegraving.

Steingjerde nr. 2 begynner omlag 18 m vest for knekkpunktet til forrige gjerde. Dette strekker seg rett øst-vest i ca 110 m før det ender opp i en liten røys ved en nord-sør gående traktorveg som leder inn på tunet til Habakken. Gjerdet er 0,5 m høyt og 0,5 m bredt. Her er det 25 m ut til traktorvegen som går parallelt med steingjerde nr. 1. Mellom de to steingjerdene ligger det 5 større rydningsrøys som er utflytende og ovale i formen og måler ca. 7 x 4,5m.

Sørvest i område 2 og øst for eiendommen 51/13 går det et *steingjerde* i eiendomsgrensa mot Hurum Tomteselskap. Gjerdet er 75 m langt og går tilnærmedesvis i retning nord-sør. Det er 1,0 m bredt i nord og 3,5 m bredt og utflytende i sør. Høyden varierer mellom 0,4 - 1,0 m.

I delet mellom Sundbyløkka og Hurum Tomteselskap ligger et overgrodd *steingjerde*.

I kanten av jordet som ligger vest for gårdsveien til Sundby ligger det et *steingjerde*. Gjerdet begynner omlag 100 m nord for driftsbygningen på Sundby og følger tilnærmedesvis formen på innmarka før det blir borte etter omlag 250 m. De første 125 m før gjerdet knekker av mot nord-nordøst går det i flukt med åkeren, mens det deretter ligger en 5 - 7 m borte fra åkerkanten. Gjerdet er flatt på toppen, har rette kanter og er pent lagt. Det er fra 1,0 - 1,4 m høyt, 1,0 m bredt. Lengst i øst er det imidlertid i ettertid kastet opp mye stein inntil gjerdet fra nyere tid. Der gjerdet knekker av mot nord-nordvest ligger en stor *rydningsrøys* som måler 15 x 5 m, og er 2 m høy. Den har brattkanten mot vest og slaker ut i øst. Stein størrelsen er fra knyttnevestor til hodestor. I følge Harald Halvorsen senior fikk han og faren hjelp av pasienter fra "Asylet" i Storsand til å bygge steingjerdene og rydningsrøysene vi i dag finner rundt innmarka til gården.

Dette gjelder også feltet med rydningsrøys vi finner i utmarka nord og nordvest for jordet til Sundby. I den sørøstvendte hellingen med nyriddet åpen løvskog ned mot jordet ligger det her omlag 25 rydningsrøys som i følge Harald Halvorsen senior er rydda fra innmarka i sør-sørøst og kjørt med hest inn i skogen. Røysene er sirkulære og ovale i formen med en

diameter på 2,5 - 4,0 m, høyde 0,4 - 0,5 m og er oppbygd av hodestor stein. Flere av røysene er tildekket av kvist etter tynning. Langs åkerkantens vestsida ligger dessuten 9 større rydningsrøysar. De er utflytende i formen med største mål 10,0 x 4,0m og opptil 1,0 m høye. I tillegg til de allerede beskrevne røysene ble det i dette området funnet flere rydningsrøysar i utmarka. Røysene var ovale til sirkulære i formen, ofte utflytende og overgrodd, med en diameter fra 1,0 - 3,0m. Steinstorelsen var fra knyttnevestor til hodestor, og høydene lå på 0,2 - 0,4m. Delvis på grunn av den tette vegetasjonen var der vanskelig å spore en eventuell dyrkningsflate som steinen var ryddet bort fra, og da de fleste av røysene lå i tilknytning til dagens innmark er det trolig at steinen kommer derfra. Rydningsrøysene er plottet på vedlagt ØK-kart.

Rydningsrøysene ses i sammenheng med husmannsplassene Høybråten og Habakken, og er dermed anlagt i nyere tid.

Følgende kulturminner er registrert på eget skjema:

- Grenserøys (reg. nr. X1)
- 2 groper med ukjent funksjon (reg. nr. X7-X9)
- Kullmile (reg. nr. X6)
- Rydningsrøysar (reg. nr. X3-X5)

Automatisk fredete kulturminner

- Gravfeltet på Vannsbrekka (reg. nr. R1)
- 3 gravhauger sør for Vannsbrekka (reg. nr. R3)

Potensialet for funn under markoverflaten

Dette området har relatert til de øvrige utbyggingsområdene størst potensiale for funn under markoverflaten. Her er det gjort lite inngrep. Skogen er lite hogd og de oppdyrka områdene utgjør kun en mindre del av det totale utbyggingsområdet.

4.3. Utbyggingsområde 3

Området ligger på mellom 70 og 165 m o.h. og er en østvendt åssida som faller bratt ned mot Drøbaksundet i øst. En fin større flate i sentrum av området. Vest for feltet flater landskapet ut, og her ligger gården Børsand 50/5. Etter at skogen ble hugget for omkring 25 år sidan har det vokst opp tett løvskog/kratt av bjørk, osp og hassel. Nordvest i feltet, og opp mot bekken som renner ut fra nedre Sundbydammen, er det imidlertid 30 - 40 år gammel plantet granskog. Dette området ble i følge Harald Halvorsen senior brukt som kulturarbeite tidligere.

På ØK-kartet er det tegnet inn en sti/ traktorveg gjennom utbyggingsområdet. Denne stien er i dag totalt gjengrodd og vanskelig å følge.

Nyere tids kulturminner

I det tidligere omtalte granplantefeltet nordvest i området ble det funnet omlag 10 *rydningsrøys*er. Røysene er tilnærmet sirkulære med en diameter på 1,5 m - 2,0 m og høyde 0,2 m - 0,3 m. Lengst i øst der plantefeltet sluttet ligger det et helt overgrodd *steingjerde*.

Automatisk fredete kulturminner

- Felt med minimum 10 hulveger. (reg. nr. R11)
- Hulveger. (reg. nr. R5)

Potensiale for funn under markoverflaten

Det ble sporadisk prøvestykket etter steinalderlokaliteter på flata i sentrum av feltet (ca. 100 m o.h.) og sør for bekken som renner ut av nedre Sundbydammen (100 - 125 m o.h.). Resultatet var negativt. Det er likevel potensiale for funn i dette området ved en mer intensiv prøvestikking.

Kilder

- Gårdsarkivet på Kulturavdelingen, Buskerud fylkeskommune
- Norges Matrikkel, 1905.
- Jacobsen, H. Og Follum, J. R. 1997: *Kulturminner og skogbruk*. Skogbrukets kursinstitutt.
- Norske Gardsbruk (NG), 1991.
- Norske Gårdsnavn, 1909.
- SEFRAK-registeret

Der ikke annet er oppgitt er opplysningene om byggeår og areal hentet fra NG.

Liste over registrerte kulturminner

- R1 Gravfelt fra jernalder. Vannsbrekka. Gnr. 51/ 38 og 53/ 4
- R2 Gravfelt fra jernalder. Skogbryhn. Gnr. 53/ 12
- R3 3 gravhauger. Gnr. 51/ 38 og 53/ 107
- R4 Hulveg. Gnr. 55/ 9, 11.
- R5 Hulveg. Gnr. 53/ 387
- R6 Felt med rydningsrøyser. Grønsand. Gnr. 53/ 12
- R7 Felt med rydningsrøyser. Havnemyra. Gnr. 55/ 25
- R8 Felt med rydningsrøyser. Havnemyra. Gnr. 55/ 10, 25
- R9 Hulveg. Gnr. 53/ 166, 178
- R10 Hulveg. Gnr. 53/ 328, 376
- R11 Felt med minst 10 hulveger. Gnr. 51/ 1 og 55/ 387
- R12 Hulveg. Gnr. 53/ 38
- R13 Hulveg. Gnr. 53/ 38
- R14 Hulveg. Gnr. 52/ 2
- R15 Hulveg. Gnr. 52/ 2
- R16 Hulveg. Gnr. 52/ 2
- R17 Hulveg. Gnr. 52/ 3
- R18 Hulveg. Gnr. 53/ 33 og 55/ 5
- R19 Hulveg. Gnr. 53/ 4
- R20 Kullgrop. Gnr. 51/ 1
- R21 Hulveg. Gnr. 51/ 1
- R22 Hulveg. Gnr. 53/ 148, 149
- R23 Hulveg. Gnr. 51/ 1
- R24 Hulveg. Gnr. 53/ 38
- X1 Grenserøys. Gnr. 51/ 38
- X2 3 rydningsrøyser. Gnr. 51/ 38
- X3 Rydningsrøys. Gnr. 51/ 38
- X4 Rydningsrøys. Gnr. 51/ 38
- X5 Felt med rydningsrøyser. Gnr. 51/ 38
- X6 Kullmile. Gnr. 51/ 38
- X7 Grop m/ ukjent funksjon. Gnr. 51/ 38
- X8 Grop m/ ukjent funksjon. Gnr. 51/ 38
- X9 Grop m/ ukjent funksjon. Gnr. 51/ 38

Liste over SEFRAK-nr omtalt i kap. 3.1.

- 301 080 Storsand Nordre gnr. 53/ 1
- 301 053-056 Storsand Søndre gnr. 53/ 4
- 301 065-068 Sundby skole gnr. 51/ 11
- 301 069-078 Sundby gnr. 51/ 1
- 301 079 Sundbybråten gnr. 51/ 7
- 301 151 Habakken gnr. 51/ 38
- 301 137 Fredheim gnr. 51/ 21
- 301 141-150 Børsand gnr. 50/ 5, 52/ 7, m.fl.
- 301 136 Bure (Burud) gnr. 52/ 1, 2
- 301 133-135 Løvheim gnr. 52/ 6
- 301 132 Frydenlund gnr. 51/ 14
- 301 049 Myrvoll gnr. 55/ 8
- 301 048 Havnemyra gnr. 55/ 7
- 301 050 Vollebråten gnr. 55/ 10
- 301 045-046 Grønsand gnr. 55/ 11
- 301 041-044, 051 Grønsand Østre gnr. 55/ 2, 52/ 12

CM 039-5-4

CN039-5-3

FROGN AKERHUS
HURUM BUSKERUD

Registrerte kulturmenn

R - Automatisk fredet

X - Nyere tid

Vedlegg 1 / Tilhører
Sak 00/4454-1

OSLOFJORDEN

R2 (Gravfelt)

R6 (Hydringspreyler)

R4 (Hulveg)

R1 (Gravfelt)

R7, R8 (Hydringspreyler)

R3 (3 gravpreyler)

X6 (Kullmisp)

R19 (Hulveg)

X9 (Hydringspreyler)

X1 (Gravpreyler)

X9 (Grav)

X8 (Grav)

X2 (Hydringspreyler)

X7 (Grav)

X3 (Hydringspreyler)

R18 (Hulveg)

R20 (Kullmisp)

R23 Hulveg

R21 (Hulveg)

R22 (Hulveg)

R11 (Hulveg)

R9 (Hulveg)

R10 (Hulveg)

R5 (Hulveg)

R12 (Hulveg)

R24 (Hulveg)

R13 (Hulveg)

R15 (Hulveg)

R14 (Hulveg)

R16 (Hulveg)

R17 (Hulveg)

OSLOFJORD

FROGN AKERHUS
HURUM BUSKERUD

CN038-5-1

CM038-5-2

